

N:o 74.

Af herr **N. J. Broander**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utlämnande af lån till ekonomiska landtmannaföreningar.

I två särskilda lika lydande motioner, väckta den ena i Första Kammarken af herrar E. Hägglund och P. Bondesson och den andra i Andra Kammarken af herr P. O. Lundell m. fl., föreslogs vid föregående års riksdag, att Riksdagen måtte ställa en summa af 5,000,000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande för att på de grunder och villkor, som Kungl. Maj:t kunde finna godt i nåder bestämma, utlämnas såsom lån till ekonomiska landtmannaföreningar.

Statsutskottet yttrade i anledning af dessa motioner i sitt utlåtande n:o 10 punkt 23: »Sammanslutningar mellan jordbrukare för befrämjande af gemensamma ekonomiska syften anser utskottet visserligen vara af stor betydelse; och önskligt är, att ekonomiska landtmannaföreningar, ordnade enligt andelsprincipen, må i så stor utsträckning som möjligt komma till stånd. Ännu synes emellertid föreningsväsendet inom vårt land icke hafva vunnit den stadga och utveckling, att på detsamma må grundas den omfattande anordning, som af motionärerna åsyftas. I främsta rummet synes det tillkomma hushållningssällskapen att framkalla och understödja landtmannaföreningar, och i många fall hafva de redan tagit dessa frågor om hand. Utskottet, som för öfrigt finner betänkligt att på enskilda motionärers förslag och utan erforderlig utredning tillstyrka en så vidtomfattande åtgärd, som den i motionerna afsedda, har emellertid velat uttala den mening, att Kungl. Maj:t icke lär underlåta att taga i ompröfning, huruvida ekonomiska sammanslutningar för

främjande af det mindre jordbruket må i en eller annan form beredas stöd från det allmännas sida».

Efter denna motivering hemställde utskottet, att herrar Hägglunds och Bondessons samt Lundells m. fl. motioner icke måtte af Riksdagen bifallas.

Motionerna blefvo af båda kamrarna afslagna, i Andra Kammaren utan diskussion, i den Första efter anföranden af motionären herr Hägglund och grefve Hamilton, hvilka båda uttalade den förhoppning, att Kungl. Maj:t måtte taga frågan om hand.

Då jag nu åter förelägger Riksdagen denna för det svenska jordbruket synnerligen viktiga sak, sker icke detta därför att jag betviflar, att Kungl. Maj:t skall i sinom tid framlägga förslag i ärendet, efter den välvilliga behandling frågan erhöill vid förra årets riksdag, utan är det därför, att jag anser skäl föreligga att åt detta spörsmål gifva en mera omfattande form, än som synes varit de ofvannämnda motionärernas mening.

Af motiveringen i motionerna framgår, att motionärerna afsett, att de begärda 5,000,000 kronorna skulle användas till lån åt s. k. inköpsföreningar för att af dessa föreningar utlämnas som lån på kortare tid till föreningsmedlemmarna för att möjliggöra kontanta inköp.

På samma gång som jag är enig med de omnämnda motionärerna därom, att denna form för understöd af landtmannaföreningar är synnerligen lämplig och önskvärd, vill jag emellertid påpeka det önskvärda i att äfven andra slag af landtmannaföreningar erhålla ett välbehöfligt stöd från det allmännas sida. Jag afser härmed särskildt de s. k. produktionsföreningarna, dessa föreningar, som kunna betecknas såsom de för isynnerhet det mindre jordbruket viktigaste och som för drifvande af sin verksamhet ofta äro i behof af fastigheter och inventarier, som kräfva afsevärda belopp. Det lider intet tvifvel, att svårigheten att anskaffa de nödiga medlen härför är ett af de största hindren för bildande af dylika föreningar i önskvärd utsträckning, och att den höga ränta, mot hvilken penningar för detta ändamål möjligen kunna upplånas, är till stort men för föreningarnes verksamhet.

För att få tillräcklig och önskvärd anslutning af mindre jordbrukare till dessa föreningar är det nödvändigt att bestämma inträdesavgifterna så små som möjligt, och för att erhålla kapital till anskaffande af byggnader och inventarier samt rörelsekapital måste i regel lånevägen beträdas. I Danmark, där för öfrigt från början samma svårighet att

anskaffa penningar mot rimlig ränta varit för handen, ha andelsföreningarna nu vunnit det förtroende, att de danska penninginrättningarna till dessa utlåna penningar på de förmånligaste villkor, men så är icke fallet här i landet. De flesta andelsföreningarna betala säkerligen för lånta penningar cirka 6 procent. Vidare är att märka, att lån i regel ej kunna erhållas annat än mot föreningsstyrelsernas solidariska borgen. Då det kan vara fråga om afsevärda belopp — exempelvis kräfver ett andelssvin-slakteri efter danskt mönster ett anläggnings- och driftskapital af cirka 250,000 kronor — inses lätt, att det kan vara svårt att få en styrelse, som, om den än är villig att ikläda sig borgen, af vederbörande bank kan anses vederhäftig för det belopp, hvarom fråga kan vara. En annan olägenhet är den, att styrelse ofta måste väljas med tanke härpå och ej uteslutande med hänsyn till förmåga att på lämpligaste sätt leda föreningarnes verksamhet.

Här kunde staten utan någon uppoffring träda emellan och på ett synnerligen kraftigt sätt främja bildandet af andelsföreningar genom att för sådana föreningar, bildade enligt vederbörligen godkända stadgar, öppna kredit.

Det är tydligt, att om lån till andelsföreningar i den utsträckning, som härmed afses, skola utlämnas, de i förra årets motioner begärda 5,000,000 kronorna icke skulle räcka långt, utan att långt större belopp skulle vara af nöden.

Hvad räntesatsen beträffar, ha motionärerna vid förra årets riksdag tänkt sig denna så låg som ända till 3 procent, högst 4 procent. Det torde emellertid vara af större betydelse, att tillräckliga medel beredas, än att räntesatsen sättes så låg, ja, äfven om lägsta gällande ränta skulle betalas, vore mycket vunnet. I alla händelser bör räntan bestämmas så, att staten på denna lånerörelse ej behöfver vidkännas någon förlust.

Hvad åter angår sättet för utlämnande af dylika lån, bör låneformen vara amorteringslån, och kunde ju då ett sätt vara att afsätta medel till en fond och därifrån utlämna lån till andelsföreningar mot förbindelse, utfärdad af den lånesökande föreningen. Som säkerhet för förbindelsens fullgörande kunde fordras ansvarsförbindelser af föreningsmedlemmarna, en förbindelse af hvarje medlem, på så stort belopp, att samtliga ansvarsförbindelserna motsvara lånesumman, samt då lånet skulle användas för anskaffande af fastighet därjämte medgifvande till in-teckning i fastigheten. Då det emellertid är af stor betydelse, att dylika lån kunna erhållas utan för stor tidsutdräkt och utan för många formaliteter, torde

det mest praktiska sättet vara, om denna lånerörelse kunde omhändertagas af riksbanken. En nödvändig förutsättning härför är naturligtvis att för riksbanken gällande reglemente ändras på sådant sätt, att en sådan lånerörelse möjliggöres, och att nödiga medel härför tillhandahållas.

Då särskildt för det mindre jordbrukets höjande andelsföreningarne äro af en utomordentligt stor betydelse och svårigheten att åstadkomma nödiga penningmedel för drifvande af föreningarnes verksamhet utgör ett af de väsentligaste hindren för bildande af dylika föreningar i önskvärd utsträckning, och då erfarenheten från Danmark visar, att risken att utlåna penningar till andelsföreningar, i synnerhet produktionsföreningar, är så godt som ingen, synes det vara väl värdt att taga i öfvervägande, om icke staten, på sätt som här föreslagits, eller möjligen på annat sätt, genom tillhandahållande af penningmedel bör stödja nämnda föreningsverksamhet. Förra årets statsutskott säger visserligen, att det i första rummet synes tillhöra hushållningssällskapen att framkalla och understödja landtmannaföreningar. Detta kan vara sant, men bristen på kapital gör, att åtminstone de flesta hushållningssällskapen måste inskränka sin verksamhet i detta fall till lämnande af råd och upplysningar samt att medverka till föreningars bildande på annat sätt än genom penningunderstöd.

På grund af hvad jag anført, tillåter jag mig vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t göra underdånig framställan, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till åtgärder, som möjliggöra utlämnande af lån till ekonomiska landtmannaföreningar, samt de grunder, på hvilka dylika lån böra utlämnas.

Stockholm den 26 januari 1905.

Nils Broander.

I motionen instämmer:

K. J. Larsson.